

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Katolická církev v podmínkách 1. světové války

Blanka Hrušková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Katolická církev v podmínkách 1. světové války

Blanka Hrušková

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014 .....

Poděkování :

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí práce, Mgr. Et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc. Velmi jsem ocenila její podnětné rady a připomínky a především její ochotu a čas, který mi věnovala při vedení mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu během mého studia.

OBSAH

1. ÚVOD.....	1-2
2. Historické souvislosti.....	3
3. Předválečné období.....	6
3.1. Politické ideologie.....	6-7
3.2. Situace v Evropě.....	8
3.3. Papež Pius X.....	9-12
3.4. Napětí na Balkáně.....	13-14
4. I. Světová válka.....	14-15
4.1. Počátek světového konfliktu.....	16-18
4.2. Činnost církve.....	18-21
4.3. Diplomatické snahy Benedikta XV.....	22-23
4.4. Svatý stolec a bolševismus v Rusku.....	24-25
4.5. Mírová ofenzíva.....	26
4.6. Činnost papeže v nové Evropě.....	27-29

5. Poválečné období.....	30
5.1. Pius XI.....	30-33
6. Závěr.....	34-35
7. Seznam literatury.....	36
7.1. Knižní zdroje.....	36-38
7.2. Internetové zdroje.....	39
8. Resumé.....	40-41
9. Přílohy.....	42-44

1. ÚVOD

Křesťanství v celé své historii až do dnešních dnů prošlo celou řadou událostí, které toto náboženství více či méně ovlivnily. Tato bakalářská práce se bude zabývat otázkou postojů, názorů a komentářů ze strany představitelů západní větve křesťanství, tedy římskokatolické církve, v podmínkách významného, leč bouřlivého období v dějinách lidstva. Touto historickou událostí byla první světová válka, jež vypukla na začátku dvacátého století.

Cílem této práce je zmapovat historii příčin, které vedly k vyvolání světového konfliktu, nastínění politické situace v předválečném období, dále průběh mezinárodního válečného střetu a v neposlední řadě jeho důsledek a další vývoj. Na základě těchto historických souvislostí demonstrovat postoje papežů Pia X. a Benedikt XV. k válečným událostem a těm, kteří světovou válku rozpoutali. Dalším úkolem práce je seznámení s dokumenty a smlouvami, které byly v daném období vyhlášeny či vydány, a které se svým obsahem k tématu významně vztahují. Práce se také bude zabývat pozicí Vatikánu v konkrétních situacích, zodpoví na otázky, zda měla katolická církev v době světového konfliktu s válčícími státy silnou moc, či zda byl její hlas v tomto období donucen k mlčení.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole krátce načrtnu původ křesťanského náboženství a jeho nejvýznamnější události v období od jeho vzniku do současnosti.

Druhá kapitola mapuje předválečné období. Nejprve popíši politický vývoj v souvislosti se vznikem nových ideologií, jejichž hlavní myšlenky předložím. Dále vliv těchto proudů na celou evropskou společnost. Tato politická hnutí obsahují prvky, jež nejsou v souladu s učením křesťanského náboženství. Na svatopetrské stolici v tomto období sedí papež Pius X. (1903-1914). Upřesním názory Vatikánu na sociální a politické změny spojené se vznikem nových myšlenek a další část věnuji reakci papeže na problémy uvnitř církve, které s moderní dobou přicházely.

V kapitole třetí se dostanu k samotnému období první světové války. Těsně před vypuknutím vojenského střetu se novým papežem katolické církve stává Benedikt XV. (1914-1922). Zaměřím se na zvýšenou aktivitu Vatikánu, kterou v přímém důsledku vyvolalo znepokojení církve nad probíhajícími územními boji v Evropě. V předkládané práci také uvedu protiválečné snahy Benedikta XV. a jeho diplomatické kroky, kterými se neúspěšně snažil odvrátit hrozící válečný stav i mírové snahy o zastavení vojenských útoků. Další část kapitoly mapuje uspořádání nových poměrů v Evropě bezprostředně po ukončení první světové války a s tím související nové snahy a postoje katolické církve vůči nastoleným podmínkám.

V poslední, čtvrté kapitole se stručně zmíním o pontifikátu nové hlavy katolické církve papeže Pia XI.(1922-1939) a jeho činnosti v poválečném období. Významnými událostmi bylo uzavírání nových konkordátů, přičemž uvedu smlouvu s Itálií a Německem. V závěru práce nastíním sílící obavy církve nad nastupujícím nacistickým režimem neodvratně směřujícím ke druhé světové válce.

Při tvorbě bakalářské práce použiji literaturu zaměřující se na historii v Evropě. Při zpracování předválečného období mi vhodným přínosem bude převážně publikace od Charlese-Oliviera Carbonella z roku 2003 *Evropské dějiny Evropy* a kniha od anglického autora Richarda Vinena vydaná v roce 2007 *Evropa dvacátého století*, z níž budu čerpat při psaní o prvních poválečných letech. Dalšími zdroji, které budu potřebovat k ujasnění historie katolictví v tomto období, jsou odborné publikace zabývající se především dějinami katolické církve. Jedná se například o knihu od Františka X. Halase vydanou v roce 2004 pod názvem *Fenomén Vatikán*. Také publikace od německého autora Augusta Franzena z roku 2006 *Malé dějiny církve*. K zásadním autorům zabývající se křesťanstvím patří Josef Gelmi, jenž mi svou knihou *Papežové* z roku 1989 poskytne cenné informace ze života a činnosti papežů.

Práci budu psát s využitím metody analýzy. Budu rozebírat konkrétní názory a postoje a dále pracovat s informacemi, které se svým obsahem vztahují k první světové válce. Při psaní také využiji metodu komparace, která mi pomůže vyjednotit určitá stanoviska představitelů katolické církve, abych je mohla porovnat a vytvořit tak rozdílnost či podobnost komentářů a činů církevních hodnostářů i dalších duchovních.

2. Historické souvislosti

Křesťanské náboženství vzniklo v 1. století n. l. na území římské provincie, a to v Palestině. Jedná se o monoteistické náboženství, které svými prvky navazuje na judaismus.¹ Počátek křesťanské víry je spojen s příchodem Ježíše Krista, jenž svým učením, činy a následnou mučednickou smrtí upoutal mysl věřících. Hlavním předpokladem vzniku církve je existence a působnost této historické osoby.²

Na přelomu letopočtu čelila Římská říše náboženské krizi. Judaismus je pod nadvládou Říma a dochází ke střetu mezi antickými kultury a židovskou vírou. Politické a sociální napětí v zemi vyvolává opakovaná krvavá povstání. „V této velmi napjaté atmosféře sílí v židovském národě naděje, že Bůh pošle krále z rodu Davidova, mesiáše, který božským zásahem ukončí příliv utrpení a obnoví slávu Jeruzaléma.“³ Křesťanství oslovilo převážně židovské obyvatelstvo, které díky svědectví o zmrtvýchvstání Ježíše Krista uvěřilo v Boží království, očekávání příchodu druhého mesiáše a v následné nastolení nového a spravedlivého řádu.

V dalších stoletích se křesťanské myšlenky šíří velmi rychle, převážně díky skutkům apoštolů a jejich misijním činnostem, díky kterým křesťanství proniká do celého světa. Vyznavači nového náboženství však od svého počátku čelí pronásledování a útlaku. Ortodoxní židé nejsou nakloněni novému křesťanskému učení a dochází ke konfliktům, směřujícím k rozchodu mezi křesťanskou a židovskou vírou.

Protikřesťanské represe probíhaly i ze strany Římského impéria, a to až do 3. století n.l. Poté dochází k osudové situaci. Křesťanské náboženství začalo oslovovat i představitele vyšších společenských vrstev. Své dosavadní představy o bohu tak přehodnotil i římský císař Konstantin a prohlásil se za křesťana.⁴

---

1. FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-082-3. s.16

2. FRANKIEKOVÁ, Sizer, Sandra. *Křesťanství: Cesta spásy*. Praha: Prostor, 1996. ISBN 80-85190-46-X, s.109

3. DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Teorie a dějiny náboženství*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-43-0. s.102

4. CLAUSS, Manfred. *Konstantin Veliký*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-734-0, s.94

Vrcholem Konstantinova rozhodnutí se stalo roku 313 vyhlášení náboženské tolerance, takzvaného Ediktu milánského, ve kterém je křesťanství poprvé zrovnoprávněno s jinými náboženstvími.⁵

Tímto novým a důležitým krokem se křesťanská církev poprvé stala nástrojem panovnické a státní moci, a to nejen v troskách antického světa.⁶ Probíhá vnitřní rozvoj církve, jak organizační, s níž je spojen vznik biskupství a následně papežství, tak i majetkový růst církve. Navzdory příznivější době stálo křesťanství před nelehkým úkolem, a to sjednotit církev.

Jednou z prvních překážek se stala gnose, tedy názor, že Bůh je nepoznatelný. Gnostikové zpochybňují správný výklad svatého Písma s vytvořením nového alegorického výkladu svatých spisů.⁷ Jiným problémem pro výklad základních tezí křesťanství se stalo ariánství, jehož hlavní myšlenkou bylo popření božského původu Ježíše Krista.

I v dalších staletích probíhalo ucelené formování křesťanství, bohoslužeb a různých církevních obřadů či modliteb. Rostla moc církve, a ta se postupně stala dobře fungující centralizovanou organizací. Život ve společenství národů byl určován vzájemnou symbiózou, která mezi církví a státem panovala.⁸

Přesto je jednota křesťanské církve v roce 1054 postižena tragédií, a sice v podobě Velkého schizmatu. Již od dob rozpadu Římské říše ve 4. století na západní a východní část se uvnitř církve postupně projevují rozdíly především v politické a kulturní sféře. Dochází k rozdělení křesťanství na dvě větve, na východní-pravoslavnou a západní-římskokatolickou. „Obě církve sice vycházejí ze společného základu, současně však obě postupně zaváděly určité změny v dogmatice, obřadech i organizaci a vzdálenost mezi nimi se dále prohlubovala.“⁹

---

5. LIŠKA, Vladimír. *Po stopách římských tyranů*. Olomouc: Fontána, 2001. ISBN 80-86179-66-4. s. 190

6. Tamtéž

7. FRANZEN, s.42

8. Tamtéž, s.96

9. DEMJANČUKOVÁ, s.110

Katolická církev se stala silnou politickou mocí, což dokázal její vývoj v dalších staletích. Ve společnosti panoval soulad mezi politickou a duchovní mocí, který byl narušován zásahy představitelů církve do státní sféry. Vrcholem se stalo úplné vítězství papežství nad politickou mocí.¹⁰ Nedotknutelnost církve a využívání světské moci směřovalo k vzednutí vlny odporu. Prohlubovala se nedůvěra v budoucnost křesťanství. Proti církvi začíná protestovat řada duchovních. Reformátoři žádají obnovu církve, která prochází úpadkem tím, že přijala lidské zákony a odchyluje se od slova Ježíšova. Cílem reformátorů se tak stává návrat k původní křesťanské víře. „Pro člověka tedy ke spáse vede jediná cesta-přijmout tuto boží milost a poslouchat slovo boží.“¹¹

V důsledku protestantské reformace tak došlo k proměnám v oblasti západního křesťanství v celé Evropě. Instrukce římského stolce v dalším období musely opustit tradiční prostředky, jimiž v minulosti využívaly k upevnování své autority, a církev byla nucena přizpůsobit svou politiku novým poměrům.¹²

Na začátku nového věku, v době osvícenství, stála katolická církev před problémy, které se podstatně lišily od těch, jež museli řešit jejich předchůdci. Byl jím společenský převrat v podobě Velké francouzské revoluce a napoleonských válek, který měl protikřesťanský charakter, což mělo za následek odluku církve od státu a její sekularizaci.¹³ Přesto v pozdějších důsledcích válečné otřesy přinesly církvi zlepšení jejího politického postavení i náboženské autority.

Události 20. století, spojené se světovými válkami, znamenaly pro křesťanství bezpochyby jednu z nejtěžších zkoušek v dějinách tohoto náboženství. Církev byla nucena obstát v moderním světě s příklonem k materiálním hodnotám a odcizení států od křesťanských ideálů. Přes všechna ohrožení zvenčí i zevnitř se však křesťanská víra v tomto neklidném století osvědčila jak intelektuálně, tak i organizačně.

---

10. FRÖHLICH, Roland. *Dva tisíce let dějin církve*. Praha : Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-268-3, s.112

11. DEMJANČUKOVÁ, s.115

12. HALAS, František X. *Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-034-9 s.215

13. Tamtéž, s.235

3. Předválečné období

V roce 1903 kardinálové zvolili na Svatý stolec nového představitele. Stal se jím kardinál Giuseppe Melchiorre Sarto, který přijal jméno Pius X. Jeho pontifikát trval jedenáct let a skončil krátce po vypuknutí první světové války.¹⁴ Pontifikát Pia X. byl po celou dobu spojen především s papežovými vyhraněnými názory na moderní kulturu, vědu a technický pokrok. Nemalé úsilí vynaložil na celkovou církevní reformu. Svět stál na prahu světové války a veřejnost očekávala postoj Vatikánu ke krizové situaci z pohledu představitele křesťanského náboženství. Ačkoliv neměl Pius X. zálibu v politice, byl na sklonku svého pontifikátu postaven před diplomatické řešení politických problémů, týkající se prohlubujícího se napětí v Evropě.¹⁵

3.1. Politické ideologie

Po vstupu evropských národů do industriální epochy bylo myšlení celé Evropy pod vlivem ideologie předchozích období, které čerpalo z církevně kodifikovaného základu křesťanského náboženství. Politická situace v Evropě procházela krizí. Byla zapříčiněna převážně konfliktními zkušenostmi a společenskými přeměnami, ale také i v nemalé míře pokrokem vědy, zejména v oblasti průmyslového odvětví. Byly tak vytvořeny podmínky pro vznik nových poměrů a nových ideologií.¹⁶

Jako první z nich se objevil liberalismus. Jeho hlavním pilířem jsou názory vystupující proti základním politickým hodnotám. Politická moc nepochází od Boha, a tedy nepatří jen vyšším vrstvám, ale je vlastnictvím lidu. Důraz je kladen na osobní svobodu, svobodné rozhodnutí volit, právo petiční, tisk bez cenzury, nestranný soud, a také právo svobodně podnikat.¹⁷ Liberalismus je tedy ideou demokratickou, protifeudální, otevřenou novým změnám, které by přinesl vývoj.

---

14. GELMI, Josef. *Papežové: od svatého Petra po Jana Pavla II.* Praha: Mladá fronta, 1989. ISBN 80-204-0457-0, s.252

15. LOZINSKIJ, S.G. *Dějiny papežství.* Praha: Horizont, 1989. ISBN 80-7012-000-2, s.290

16. MENCL, HÁJEK, OTÁHAL, KADLECOVÁ. *Křížovky 20.století: světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách.* Praha: Naše vojsko, 1990. ISBN 80-206-0180-5, s.17

17. Tamtéž

Proti liberalismu stojí odlišná novodobá ideologie-socialismus. Základním znakem bylo popření industriální éry. Dělnická třída se snažila o prosazení kapitalismu revoluční cestou, s cílem vytvořit novou, spravedlivější a všelidovou společnost.¹⁸ V první řadě toto hnutí zavrhl náboženství jako metodu výkladu světa. Klíčovou myšlenkou se stala ovladatelná cesta centrálního plánování či zrušení soukromého majetku, jež by přešlo do vlastnictví celé společnosti.

Ačkoliv koncem 19. století představují liberalismus a socialismus hlavní dva myšlenkové proudy v Evropě, katolictví již bylo chápáno také jako světový názor, nikoli jako náboženství.¹⁹ Církev hledala odlišnou cestu od liberalismu a socialismu a její pozornost se soustředila na dělnický lid a řešení politických problémů.²⁰

Socialistickou teorii vlastnictví katolická církev rezolutně odmítala. Svůj nesouhlas s touto myšlenkou světu sdělila ve své první socialistické encyklice *Rerum novarum*, ve které nejen odmítá nesprávné učení, ale i formuluje základní teze katolické sociální nauky. Encyklika vychází z myšlenky, že všichni lidé jsou si rovni a každý má svou křesťanskou povinnost, hesla o třídním boji odmítá. „Zaměstnavatelé a zaměstnanci si mají vzájemně pomáhat, zatímco církev bude usilovat o porozumění v oblasti duchovní i společenské.“²¹

„I když však odhlédneme od spravedlnosti, je stejně až příliš jasné, jaké by odstraněním soukromého vlastnictví vznikly ve všech vrstvách společnosti změny a zmatky a jaké by z toho vyplynulo tvrdé a odporné otroctví občanů. Otevřely by se dokořán brány k vzájemné nevráživosti, řevnivosti a nesvárům. Podnikavosti a přičinlivosti jednotlivců by se tím odňaly účinné podněty, a tak by nutně vysychaly samy zdroje bohatství. Domnělá vysněná rovnost by nebyla ničím jiným než stejnou bídou a stejně nedůstojným postavením všech bez rozdílu.“²²

---

18. MENCL, HÁJEK, OTÁHAL, KADLECOVÁ., s.21

19. BĚLINA, P., RAK, J., POKORNÝ, J. *Dějiny země koruny české II*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7485-606-1, s.108

20. GELMI, s.250

21. KUBÁLEK, D., MÜLLEROVÁ, H. *Kronika křesťanství*. Praha: Fortuna Print, 1998. ISBN 80-86144-23-2, s.377

22. Encyklika *Rerum novarum*[online]. [Cit.2014-01-20] Dostupné z WWW: http://www.kebrle.cz/katdocs/soc_enc/RerumNovarum.htm.

3.2. Situace v Evropě

V době před vypuknutím první světové války procházela Evropa řadou změn. Slova jako vlast, národnost, nacionalismus, národnostní menšiny či svoboda v národech po celé 19. století rozdmýchala mohutnou vlnu nového myšlení. Vzniká evropský revoluční proces, jehož cílem je násilným či nenásilným prostředkem v jednotlivých státech nahradit mezistátní sílu založenou na zájmech vladaře státem mezinárodním. Ten by byl založen na národním, tedy spravedlivém principu státu. „Evropský model národního státu se vyznačuje v zeměpisné rovině splynutím státu a národa v týchž hranicích a v rovině politické prolutím národa a státu v demokratickém zřízení.“²³

Národně-demokratická hnutí se však stala příčinou konfliktů, neboť vlastenectví přerůstá v nacionalismus a láska ke svobodě vyvolává touhu po moci, a to hlavně ve svůj prospěch, což se děje v rozporu s národnostním principem. Po mnoha letech revolucí a válek se Evropa jako celek rozpadla a na politické mapě vznikají nová státní uspořádání. Vzniklo mnoho nových národních států, které získaly samostatnost jako například Belgie či Řecko, některé národy zmizely, jiné se rozrostly.²⁴

Ve zlomovém bodu, který vedl k propuknutí světového konfliktu, hrál nemalou roli fakt, že nově vzniklé velmoci hledaly spojenectví s jinými státy prostřednictvím mezinárodních smluv. První taková dohoda s názvem Trojspolek se zrodila mezi nově vzniklým státem Německem a Rakousko-Uherskem. „Měla od Německa vzdálit jakoukoli hrozbu budoucí mezinárodní izolace, chtěla habsburskou monarchii oddělit od západních velmocí a znemožnit jí jinou než berlínskou orientaci, mohla být i prostředkem k ovlivňování rakouské vnitřní politiky, a tak vlastně celého středoevropského vývoje.“²⁵ Později Německo rozšířilo smlouvu i do území Itálie. Jako protipól Trojspolku vznikla smlouva mezi Ruskem a Francií o vzájemné pomoci před případným agresorem, a to pod názvem Dohoda.

---

23. CARBONELL, Charles-Olivier. *Evropské dějiny Evropy*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0410-8, s.199

24. Tamtéž, s.207

25. KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-635-7, s.12

3.3. Papež Pius X.

Katolická církev se diplomatickými styky snažila o utváření příznivých vztahů mezi Svatým stolcem a státy v Evropě i mimo ni. „Nebylo možné být zadobře se všemi evropskými státy zároveň a přizeň projevovaná vůči jednomu nebo z jeho strany přijímaná vedla k nedůvěře druhého.“²⁶ Papež Pius X. sice dosáhl během svého pontifikátu zlepšení vztahu mezi Svatým stolcem a Itálií, prudce se však zhoršil poměr vůči Francii. Tento stav věci byl vyvolán převážně změnami legislativy ve Francii, jejichž výsledkem měla být odluka církve od státu.²⁷ Vývoj ve Francii byl v tomto směru součástí sekularizace, která v celé Evropě probíhala. V platnost zde vstoupil nový zákon o úplné odluce státu a církve. Správa církevního jmění přešla na stát, což ve svém důsledku vedlo k materiální škodě katolické církve.²⁸ Následně došlo k přerušení diplomatických vztahů mezi Francií a Vatikánem. Pius X. zákon o odluce ostře odsoudil a svůj nesouhlas vyjádřil v několika encyklikách.

Odluka církve od státu se stala příkladem i pro další evropské země. Napjaté vztahy rovněž panovaly mezi Vatikánem a Španělskem, jež se Svatým stolcem také přerušilo diplomacií. Podobně na vatikánskou politiku reagovalo Portugalsko, které později vypovědělo konkordát.²⁹ Otevřené spory a napětí nastaly také s Ruskem a USA.

Konkordát je soubor smluv uzavřených mezi Svatým stolcem a určitým státem. Tyto dohody církvi zajišťují řešení problému postavení, zvláštního práva a privilegií katolické církve ve státě, jemuž je Svatý stolec smluvním partnerem. Konkordáty také upravovaly podmínky udělování svátostí, dále práv na bohoslužbu a obsahovaly i podmínky práva na majetek, jmenování duchovních nebo manželství.³⁰ Uzavírat konkordáty může pouze katolická církev, protože Vatikán byl na základě mezinárodních úmluv uznán samostatným státem.

---

26. HALAS, s.297

27. FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-082-3. s.273

28. Tamtéž, s.302

29. GELMI, s.254

30. Konkordát [online].[Cit.2014-01-25]. Dostupné z WWW:

<http://www.apologet.cz/?q=articles/category/20-cirkev-a-politika/id/257-konkordat>.

Velmi vyhraněný postoj měl Pius X. k takzvaným modernistům. Na přelomu 19. a 20. století začali příznivci moderních myšlenek z řad katolických duchovních, historiků i teologů šířit úvahy o smíření mezi katolickou vírou a moderní kulturou. Jednali tak pod silným vlivem dobových filosofických názorů a požadovali vědecký přístup při posuzování církevních pramenů. Podle vzoru protestantů se jejich hlavní kritikou stalo Písmo svaté.³¹ Moderní přístup k biblickým textům byl založen na popírání víry v boží zázraky či v zázračnou moc, jež mají církevní relikvie a obřady.³²

Pius X. byl hluboce zbožný člověk a v tomto hnutí spatřoval hrozbu pro celou katolickou církev. Svůj antimodernistický názor demonstroval dekretem *Lamentabili* a encyklikou *Pascendi dominici gregis* z roku 1907, v níž modernisty odsoudil jako kacíře, jejichž jediným cílem je zničit křesťanskou církev.³³ „Tito tajní protestanté chtějí degradovat Krista do postavení obyčejného člověka. Tvrdil, že tito modernisté nevěří ve zjevení, ani v Boha, ani v církev jako boží instituci. Jsou úzce stmelenu organizací, skrytí ve filozofii, teologii, biblických studiích, v politice.“³⁴

Pokusy o nalezení harmonie mezi katolickou vírou a objektivní vědou byly marné. „Než přece doznat dlužno, že v této poslední době nad míru vzrostl počet nepřátel kříže Kristova, kteří se snaží taktikou úplně novou a úskoků plnou životní sílu církve podlomit, ano, kdyby možná bylo, samo království Kristovo z kořene vyvrátit. Proto nesmíme déle mlčet, aby se nezdálo, že své nejsvětější povinnosti nedbáme, a aby mírnost, které jsme, v naději, že se k lepšímu rozhodnou, až dosud užívali, nepřičítala se nám za zanedbávání povinnosti.“³⁵

---

31. GELMI, s.256

32. PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-365-6, s.229

33. ROSA de, Peter. *Temné papežství*. Praha: ETC Publishing, 1997. ISBN 80-86006-04-2, s.278

34. Tamtéž, s.278

35. Encyklika *Pascendi Dominici gregis* [online].[Cit.2014-01-22]. Dostupné z WWW: http://www.kebrle.cz/katdocs/Pascendi_Dominici_gregis.htm.

Papež vydal přísná opatření, jimiž se snažil o zamezení dalšího šíření modernistických myšlenek do hlouby církve. Nařídil všem kandidátům na kněžství složit takzvanou antimodernistickou přísahu, kterou duchovní museli složit před svým vysvěcením. Pius X. tímto zásahem chtěl odkrýt případné modernisty.³⁶ Tato přísaha byla zrušena až v roce 1967.³⁷

Není pochyb, že Svatý stolec se ocitl v obtížné situaci. Pius X. se cítil být oprávněn odsuzovat vědu a její pokrok s cílem ochránit církve před zkoumáním podstaty tohoto náboženství.³⁸ Šlo však o zpřístupnění vědy podmínkám doby, kdy vývoj historie a pokroku začínal poskytovat odpovědi na otázky, jež si pokládaly předchozí generace a na které se snažily nalézt odpověď v modlitbách.

Za potíže související s modernismem Vatikán obvinil Francii, v níž se zrodila revoluce antiklerikalismu i modernismu, který se mezi duchovenstvem šířil. O mnoho lepší vztah měl Pius X. k Německu. Znepřátelil si jej však encyklikou *Editae saepe*,³⁹ vydanou v roce 1910 u příležitosti třístého výročí kanonizace kardinála sv. Karla Boromejského, známého představitele protireformních myšlenek.⁴⁰ V encyklice papež označil protestanty zločinci a lidi s přizemním smýšlením i dalšími urážlivými přívlastky.

Papež ve své encyklice nabádá věřící k obnovení a návratu pravého učení Ježíše Krista, líčí svatého Karla Boromejského jako správného božího pastýře, jenž je tím pravým vzorem pro křesťany. Nešetří chválou nad jeho skutky, které kardinál za svého života vykonal, a jeho reformní myšlenky porovnává s názory novodobých reformátorů.⁴¹

---

36. GELMI, s.257

37. FRANZEN, s.274

38. Tamtéž

39. *Časté zveřejňování*, překlad autorky

40. GELMI, s.255

41. Encyklika *Editae saepe* [online].[Cit. 2014-01-23]. Dostupné z WWW:

http://www.vatican.va/holy_father/pius_x/encyclicals/documents/hf_px_enc_26051910_editae-saepe_en.html.

„Celá lidská společnost jde od deseti k pěti a řítí se střemhlav do propasti. Na scénu přišli muži, jež svou hrdostí a vzpurností se stávají nepřáteli Kristova kříže...Jejich bůh je břicho...Zem je jim lhostejná. Těmto mužům nezáleží na hodnotách morálky, prostřednictvím svých popírajících dogmat vyvolávají všeobecný zmatek. Neuznávají právo, popustili uzdu své nespoutané nezávaznosti. Opovrhují autoritativním vedení církve a obhajují rozmary zpustlého knížectva a lidu. Jejich cílem je zničit církevní doktrínu, ústavu i disciplínu, jsou podobné těm reformátorům, kteří již v dávných dobách varovali: Běda vám, kdož říkají zlému dobré a dobrému zlé.“⁴² (překlad autorky)

V encyklice se nesporně odrážel i papežův postoj k politické situaci ve světě, která byla způsobena úpadkem mravů a popřením důvěry v Boha. V jejím důsledku docházelo v evropských národech k mocenským konfliktům. V závěru papežského dokumentu Pius X. vkládá naději k brzkému ukončení národnostních bojů a ve vyslyšení modliteb, jenž prostřednictvím listu světu sděluje.⁴³

---

42. Encyklika *Editae saepe* [online].[Cit. 2014-01-23]. Dostupné z WWW:

http://www.vatican.va/holy_father/pius_x/encyclicals/documents/hf_px_enc_26051910_editae-saepe_en.html.

„Human society, going from bad to worse, was rushing headlong into the abys. Then those proud and rebellious men came on the scene who are enemies of the cross of Christ...Their go dis the belly...They mind the things of earth. These men were not concerned with correating morals, but only with denyng dogmas. Thus They increased the chaos. They dropped the reins of law, and unbridled licentiousness ran wild. They despised the authoritative Guyance of the durch and pandered to the whig of the dissolute princes and people. They tried to destroy the Church's dovine, constitution and discipline, They were simile to those sinners who were warned long ago: Woe to you that call evil good, and good evil.“

43. Encyklika *Editae saepe* [online].[Cit. 2014-01-23]. Dostupné z WWW:

http://www.vatican.va/holy_father/pius_x/encyclicals/documents/hf_px_enc_26051910_editae-saepe_en.html.

3.4. Napětí na Balkáně

K výbuchům směřoval neustále doutnajícím Balkán. Ohniskem napětí se stala Bosna a Hercegovina, kterou se snažilo přisvojit Rakousko-Uhersko. Důvodem k získání tohoto území se stala touha monarchie postupně ovládnout zbytek balkánského poloostrova a zároveň zamezit pronikajícimu vlivu politiky Ruska.⁴⁴ Dobývání Bosny a Hercegoviny však neprobíhalo tak hladce. Vojáci přicházeli na horkou bosenskou půdu, kde byl lid z minulých let přivyklý na nenávist a boje. Po celá staletí patřila Bosna a Hercegovina pod nadvládu Turků. Ti dobyli téměř celý Balkánský poloostrov. Bosnu zničili, velká část lidu mizela pod útoky Turků. Další lidé byli odvedeni, ostatním bylo dovoleno přijmout islámskou víru. „Etnicky nejčistší jihoslovanské území začalo vnitřně dělit náboženství. Nesnášenlivě a nesmiřitelně. Srbové byli pravoslavní, Chorvaté katolíci, část bosenského obyvatelstva se stala muslimy.“⁴⁵

Situace dostala v roce 1912 dramatický spád, když Rakousko-Uhersko zahájilo proti Osmanské říši válečné tažení s cílem vytlačit Turky z Bosny a Hercegoviny. Do konfliktu se zapojilo i Rusko a evropský mír byl narušen spory balkánských národů o některá evropská území. Tyto krátké vojenské konflikty vstoupily do dějin pod názvy První a Druhá balkánská válka. Velmoci se snažily Osmanskou říši zcela zničit. Balkán byla oblast s nejasnými racionálními politickými postoji, rozmanitá jak v etnické, ideologické tak i náboženské kultuře. Na civilistech se zde prováděly násilnosti bez ohledu na to, zda se jednalo o muslimy či křesťany.⁴⁶

„Rok před vypuknutím první světové války se tak celý Balkán zmítal v politické křeči, jejímiž původními rysy byla vzájemná nenávist, nerespektování stávajících hranic a uraženost národních citů, která měla zanedlouho živit další projevy nepřátelství a boj všech proti všem – tentokrát ovšem v daleko širším mezinárodním kontextu.“⁴⁷

---

44. SKED, Alan. *Úpadek a pád habsburské říše*. Praha: PANEVROPA Praha, 1995. ISBN 80-85846-00-4, s.279

45. KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-635-7, s.16

46. VOLNÝ, Z., MENDEL, M. *Toulky minulostí světa 10*. Český Těšín: Via Facti, 2008. ISBN 978-80-904103-0-5, s.158

47. Tamtéž, s.163

Na konci pontifikátu Pia X. měl Vatikán v celé Evropě spíše izolovanou pozici a za jedinou oporu mohla církev pokládat dobrý vztah s Rakousko-Uherskem. I když se Svätý stolec na předválečném politickém poli snažil spíše o neutralitu, církev nevyslovila jednoznačnou podporu žádné z konfliktních stran. Očekávalo se, že po vyhlášení ultimáta, jež Rakousko-Uhersko vyhlásilo Srbsku, Pius X. požehná rakouským zbraním. Přestože papež krátce před svou smrtí v případě vypuknutí války vyslovil podporu Rakousko-Uhersku, sdělil světu, že „*Nežehná zbraním, nýbrž míru.*“⁴⁸ Papež viděl, že jeho snahy o zamezení války k ničemu nevedou a světovou válku pokládal za začátek konce časů s apokalyptickými důsledky, jež bude světový konflikt pro křesťany mít.⁴⁹

4. I. světová válka

Po smrti Pia X. proběhlo konkláve již ve stínu první světové války. Válečné události způsobily, že volbě nového představitele svatopetrského stolce nebyla světovou veřejností věnována obvyklá pozornost. Ze dvou nejvážnějších kandidátů byl až při desátém hlasování nakonec zvolen arcibiskup Giacomo della Chiesa. Nový papež přijal jméno Benedikt XV., údajně výběrem tohoto jména chtěl složit poctu papeži Benediktu XIV.⁵⁰

„S toužebností a posvátnou zvědavostí vzhlížel celý katolický svět v prvních dnech měsíce září r. 1914 k Vatikánu, kde shromáždili se kardinálové po úmrtí a pohřbu velikého reformátora církve svaté, papeže Pia X., aby jako nástroj Ducha svatého volili nového Náměstka Krista Pána.“⁵¹

---

48. Náboženství: *Pius X.* [online]. [Cit. 2014-01-25]. Dostupné z WWW:

<http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/papezove/zprava/pius-x--623051>.

49. HOGUE, John. *Poslední papež*. Praha: Volvox Globator, 1998. ISBN 80-7207-421-0, s.261

50. GELMI, s. 260

51. KAŠPAR, Karel. *Časové úvahy: Skutky a nikoli pouhá slova papeže míru Benedikta XV.*

Hradec Králové: Tiskové družstvo, svazek 277, 1922., s.5

Giacomo della Chiesa se narodil 21. listopadu 1854 v Janově. Pocházel z aristokratické rodiny. Po ukončení studií práv na janovské univerzitě se mladý markýz rozhodl pro církevní kariéru.⁵² Kněžské hodnosti dosáhl studiem na nejvyšší duchovní škole katolické církve, na Gregoriánské univerzitě. Na Akademii, která se věnovala přípravě kněžských duchovních v diplomacii, získal della Chiesa bohaté zkušenosti v oblasti politiky. Tam se sblížil s Rampollou, jenž byl nunciem ve španělském Madridu, a stal se jeho sekretářem. Poté, co Rampolla v roce 1887 povýšil na kardinála, následoval jej della Chiesa do Říma.⁵³

Po dobu čtrnácti let della Chiesa pracoval na státním sekretariátě ve Vatikánu. Poté zásluhou rodinných vazeb došlo ke kariérnímu postupu markýze, v jehož výsledku se della Chiesa stal v roce 1901 zástupcem Rampolly, a sice na pozici vedoucího tajného oddělení státního sekretariátu.⁵⁴

V této funkci zůstal do roku 1907, poté ho Pius X. pro vyhraněné, a tedy nežádoucí názory na vatikánské půdě z místa podsekretáře odvolal a jmenoval ho arcibiskupem v Bologni. Krátce před svou smrtí jej pak jmenoval v roce 1914 kardinálem. V této funkci Benedikt XV. zůstal až do svého zvolení novým představitelem katolické církve.⁵⁵

Nový papež dovršil teprve šedesáti let, na svou hodnost byl tedy poměrně mladý. Vyznačoval se zdrženlivostí, skromností a jako většině papežů mu byla cizí náboženská fanatičnost a církevní okázalost. Byl sice malého vzrůstu, tento handicap však dokázal skvěle nahradit především otevřeným a bystrým duchem.⁵⁶ „Obstát v bouřlivých zvratech první světové války mohl pouze „politický“ papež Benediktova formátu.“⁵⁷

---

52. GELMI, s.260

53. Tamtéž

54. Tamtéž

55. KÜNG, Hans. *Malé dějiny katolické církve*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-770-7, s.117

56. GELMI, s.260

57. GELMI, s.261

4.1. Počátek světové války

Zhoršení vztahů mezi evropskými mocnostmi bylo z velké části způsobeno událostmi na Balkáně, při nichž docházelo k válečným střetům na půdě Osmanské říše. Ve svém konečném důsledku došlo ke zhroucení Osmanské říše, která tak po mnoha staletích přestala existovat jako evropská mocnost, což nutně vedlo k rozdělení Evropy do dvou bloků. Tyto změny měly nepříznivý dopad zvláště pro Rakousko-Uhersko, jehož mocenská pozice v Evropě byla oslabena.⁵⁸

Balkánské války, ale i ekonomické a sociální změny probíhající v dalších evropských státech vedly k vytvoření nestability mezi evropskými mocnostmi. „Proces industrializace hrál klíčovou roli v tom, že umožnil povolát, ozbrojit a vycvičit obrovské počty vojáků.“⁵⁹ Po rozdělení evropských mocností na dva tábory vztahy mezi jednotlivými státy značně ochladly.

Nejdůležitější změny, které nastaly v důsledku industrializace, spočívaly ve vývoji zbrojních závodů, nové vojenské techniky a pokrokem vědy v oblasti chemie a metalurgie. Výsledkem byla silnější obranyschopnost jednotlivých států a sledování i srovnávání svých sil s armádami případného nepřítele. Tato skutečnost k nastolení míru a harmonii v Evropě rozhodně neprospívala.⁶⁰

Mezi státy Dohody, tedy Velkou Británií, Francií a Ruskem, rostly obavy z možného válečného tažení Německa, jež bylo společně s Rakousko-Uherskem a Itálií součástí Trojspolku. Německo byl nový národní stát, který vznikl po skončení prusko-francouzských válek.⁶¹

---

58. HLAVAČKA, M., PEČENKA M. *Trojspolek: Německá, rakousko-uherská a italská zahraniční politika před první světovou válkou*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-86-9, s. 237

59. WILLMOTT, H.P. *První světová válka*. Praha: Universum, 2005. ISBN 80-242-1228-5, s.13

60. Tamtéž, s.19

61. LANNING, Lee. Michael, ROSENBURGH, Bob. *Sto bitev*. Praha: DEUS, 2004. ISBN 80-86215-64-4, s.285

Díky politice prvního říšského kancléře Bismarcka se Německo aktivně zúčastňovalo mocenského soutěžení o kolonie k získání centrálního postavení v Evropě.⁶² Investicí do domácí ekonomiky a rychlým rozvojem průmyslu se stalo nejvýznamnější hospodářskou mocností. Posílením hospodářství a vytvořením zlatých rezerv tak Německo mohlo věnovat pozornost válečnému zbrojení, přičemž hlavní úsilí patřilo posilování vojenského námořnictva.⁶³

Tíživě dusivou atmosféru, která se vznášela nad Evropou po ukončení balkánských válek, bezpochyby rozdmýchal atentát na rakouského arcivévodu, následníka trůnu Františka Ferdinanda d' Este a jeho ženu Žofii Chotkovou, spáchaný v bosenské metropoli Sarajevo dne 28. června 1914.⁶⁴ Útočníkem byl Gavrilo Princip, stoupenec tajné organizace Černá ruka, jež si kladla za cíl vymanit Srbsko z habsburského područí. Výstřely srbského atentátníka ukončily život rakouských manželů, a zapříčinily tak poslední záminku k vyprovokování válečného konfliktu.⁶⁵

Smrt rakouského následníka trůnu byla ranou autoritě monarchie. V následujících týdnech po atentátu doručilo Rakousko Srbům ultimátum s deseti požadavky, o nichž se zdálo, že budou pro Srbsko nepřijatelné. Požadavky měly být splněné do osmačtyřiceti hodin, v opačném případě byla rakouská vláda připravena k zahájení vojenského útoku. Uvedené podmínky byly tvrdé, přesto srbská vláda s diplomatickými požadavky souhlasila.⁶⁶

---

62. BLÁHOVÁ, M., PEŠEK, J. MÍŠKOVÁ, A. *Dějiny Německa: Dějiny států*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-125-5, s.204

63. BĚLINA, P., KUČERA P. J., FIDLER, J. *Dějiny evropské civilizace II*. Praha: Paseka. 1995. ISBN 80-7185-011-X, s.187

64. WOLOSŁAŃSKI, Boguslav. *Kruté století*. Frýdek-Místek: ALPRESS, 1998. ISBN 80-7218-101-7, s.10

65. MARTÍNEK, Miloslav. *Krvavá cesta k Sarajevu*. Praha: EPOCHA, 2009. ISBN 978-80-7425-008-8, s. 135

66. WARNER, Philip. *První světová válka*. Ostrava: Oldag, 1997. ISBN 80-85954-28-1, s.22

Rakouská vláda však srbskou odpověď považovala za nedostačující, přerušila s Bělehradem diplomatické styky a zahájila mobilizaci. Rakousko-Uhersko vyhlásilo 28. července 1914 Srbsku válku a začalo první ostřelování Bělehradu.⁶⁷ Svůj nesouhlas s vojenským zásahem vyjádřila ruská vláda a dala podnět k vyhlášení mobilizace. Do konfliktu se zapojilo i Německo vyhlášením války Rusku.⁶⁸ Německo také ve svém válečném plánu zasadilo první úder Francii a porušením belgické neutrality při ofenzivě proti Francii tak přimělo Velkou Británii, aby se do konfliktu zapojila.⁶⁹

Velká světová válka vzplanula. Atentát v Sarajevu byl bezprostředním podnětem k vypuknutí válečné vřavy, ne však jeho hlavní příčinou. V celém kontinentu vypukl zmatek, jenž byl způsoben sváry a konflikty mezi národy v průběhu posledních několika desetiletí. Rozpory zneprátelených centrálních mocností byly tak hluboké, že válečný střet byl nevyhnutelný.⁷⁰

4.2. Činnost církve

V úvodu svého působení se Benedikt XV. ocitl ve složitém postavení. Musel obstat v situaci, kdy se svět zmítal ve víru první světové války. K bouřlivému politickému zvratu papež od začátku svého pontifikátu zachovával nestranný a neutrální postoj a jako představitel božího vyslance stál před těžkým duchovním dilematem. „Byl pastýřem deseti milionů pokřtěných katolických vojáků bojujících za Německo, Rakousko-Uhersko a další spojence ústředních mocností, ale byl i náměstkem Kristovým pro devatenáct milionů francouzských, italských, anglických a dalších evropských a později i amerických katolíků bojujících na straně Spojenců“⁷¹

---

67. BLÁHOVÁ, M., PEŠEK, J. MÍŠKOVÁ, A., s.213

68. WOLOSŁAŃSKI, s.14

69. HLAVAČKA, M., PEČENKA M., s.246

70. WARNER, s.12

71. HOGUE, s. 263

Nový papež svůj úřad přijal se zodpovědným přístupem. Přísná nestrannost Benediktu XV. nebránila v tom, aby diplomatickou cestou neapeloval na bojující zneprátelené velmoci s žádostmi o zachování míru.⁷² Podle některých zdrojů ve Vatikánu panoval názor, že středoevropské mocnosti z konfliktu vyjdou vítězně a Svatý stolec se netajil svými sympatiemi ve prospěch Německa. Benedikt XV. však svoji neutralitu důsledně dodržoval.

Svůj postoj k válečné situaci papež vyjádřil ve své první encyklice *Al beatissimi Apostolorum*, ve které označil čtyři hlavní viníky světového válečného zápasu. Byly jím nedostatek lásky k bližnímu, pohrdání autoritou představených, touha po majetku, jež se stala hlavním smyslem člověka, a nespravedlivé vztahy panujícími mezi společenskými třídami.⁷³

K urovnání vztahů mezi mocnostmi papež nabádá v úvodu encykliky. „Slyšte hlasu Našeho, prosíme, vy, v jejichž rukou leží osudy národů. Jsou bohdá jiné cesty a způsoby, jak usmířit porušení práva. Složte zatím zbraně a chopte se prostředků míru, naplnění jsouce dobrým svědomím a dobrou vůlí. Láska k nim a ke všem národům káže Nám tak mluvit, nikoliv zájem Náš vlastní. Kéž nedopustí, aby Náš hlas, hlas otce a přítele, zněl do prázdna.“⁷⁴

Papež také prostřednictvím encykliky dal najevo svou zaujatost proti buržoazní politice, kde třídní boj považuje za těžký hřích. Podle něj je majetek podnikatelů výsledkem jejich pilné a úspěšné práce, nikoli plodem vykořisťování dělníků, protože i dělník má možnost se svou pílí dopracovat majetku.⁷⁵ Benedikt XV. v listě věřícím také kladně hodnotí pontifikát svého předchůdce Pia X., jeho pestrou náboženskou činnost a boj s modernismem. V závěru listu vyzývá katolíky k zachování jednoty církve.⁷⁶

---

72. LOZINSKIJ, s.292

73. GELMI, s.261

74. Encyklika *Al beatissimi Apostolorum* [online]. [Cit. 2014-02-02] Dostupné z WWW:

http://www.vendee.cz/texty/ad_beatissimi_a.html.

75. JODL, Miroslav. *Proměny křesťanství*. Praha: Akropolis, 2005. ISBN 80-7304-065-4, s.123

76. Encyklika *Al beatissimi Apostolorum* [online]. [Cit. 2014-02-02] Dostupné z WWW:

http://www.vendee.cz/texty/ad_beatissimi_a.html

Mírové cesty Benedikta XV. směřovaly nejprve k Itálii, která byla původně součástí Trojspolku. Papežovy diplomatické snahy vedly k územním ústupkům rakouské monarchie ve prospěch Itálie, což Rakousko-Uhersko zamítlo. Tato skutečnost vedla k přiklonění Itálie na stranu Dohody.⁷⁷ Rozhodující byl pro italskou vládu i fakt, že jí středoevropskými mocnostmi byla přislíbena řada výhod, jež by Itálie po válce získala, převážně splnění teritoriálních požadavků.⁷⁸

Zástupci Svaté stolice však nebyli spojeneckými mocnostmi přizváni k projednávání o poválečném uspořádání, a to na základě tajné Londýnské smlouvy, která byla uzavřena mezi Itálií a Dohodou v dubnu roku 1915. Patnáctý článek této smlouvy byl značně proticírkevní. Odstavcem v uvedeném paktu Itálie vyjádřila svůj nesouhlas s možností účasti Vatikánu na mírových jednáních, aby tak nevznikla záminka ke vzkříšení „římské otázky“.⁷⁹

Vstup Itálie do války po boku Dohody byl nevyhnutelný. Papežovo diplomatické úsilí o udržení Itálie mimo světový konflikt bylo neúspěšné. Pozice Svatého stolce se tím značně zhoršila, protože téměř veškeré italské duchovenstvo rozhodnutí vlády respektovalo.⁸⁰

Přestože zástupci centrálních mocností byli nuceni k opuštění Vatikánu, k Benediktu XV. projevovali sympatie a v případě vítězství ve válce mu slibovali obnovu světské moci papeže. Němečtí vyslanci přemlouvali hlavu církve, aby na celé válečné období odcestoval z Vatikánu do Španělska. Jednali tak zřejmě s jasným úmyslem zhoršit vztahy mezi Svatým stolcem a Itálií. Papež dal přednost své politické neutralitě a odmítl Vatikán opustit.

---

77. GELMI, s. 261

78. WILMOTT, s.73

79. Tamtéž

80. JOHNSON, Paul. *Dějiny křesťanství*. Brno: CDK, 1999. ISBN 80-85959-41-0, s.442

Benediktu XV. nezbývalo nic jiného než vyčkávat, jak se bude válečná politika vyvíjet a zavázal se italské vládě, že do státních záležitostí zasahovat nebude. Mírové snahy Vatikánu diplomatickými cestami selhávaly a katolická církev tak pohlížela na situaci, kdy většina křesťanů po celé Evropě propadla vlasteneckému nadšení a bojovné euforii.⁸¹

Politická neutralita alespoň poskytla apoštolskému stolci možnost, aby započal s charitativními aktivitami, a to bez ohledu na národní, etnickou či náboženskou příslušnost těch, jimž byla určena. Od roku 1915 pořádala katolická církev peněžní sbírky, ale i sama financovala humanitární pomoc obětem války. Hlavní pozornost Vatikánu patřila snahám nejen o obnovu míru, ale i o omezení ničivých následků, jež první světová válka přinášela.⁸² Církev také spolupracovala se stranami, kde probíhaly boje, jednala o výměně válečných zajatců, deportovaných i uprchlíků, zajímala se o humánní zacházení s nimi. Jinou péči kurie věnovala raněným. Do služby ve válečných lazaretech nastoupilo tisíce řeholnic.

Snahy Benedikta XV. patřily také organizování polních bohoslužeb, snažil se o zajištění výměny informací mezi válečnými zajatci a jejich rodinami. Výraznou měrou se podílel na vyhledávání pohřešovaných osob. Morální chování katolické církve v průběhu světové války jí přineslo úspěch. „S přihlédnutím k omezeným možnostem Vatikánu však šlo o nadlidské činy. Právem si proto Vatikán vysloužil označení druhý Červený kříž.“⁸³

I když v Evropě zuřila válka, papež nezanedbával misijní činnost. Osud misí, které válkou trpěly, mu ležel na srdci. Usilovně proto zdůrazňoval přednost zájmů katolické církve před zájmy vlád koloniálních metropolí.⁸⁴ Založil Kongregaci orientálních církví, která řídila propagaci misionářů převážně na blízkém východě a v Africe, také se starala o výchovu místních duchovních a úctu k národním tradicím a zvykům.

---

81. KUBÁLEK, D., MÜLLEROVÁ, H. *Kronika křesťanství.*, s.385

82. HALAS, s.304

83. GELMI, s.262

84. Tamtéž, s.263

4.3. Diplomatické snahy Benedikta XV.

Papež ve svých snahách o obnovení míru nepolevil. Stále hledal další možnosti, jak vyřešit spory mezi evropskými státy. V květnu 1917 Benedikt XV. jmenoval státního sekretáře Eugena Pacelliho (budoucí papež Pius XII.) nunciem v Mnichově, který měl za úkol diplomatickou cestou přimět válčící mocnosti, aby zasedly k jednacímu stolu.⁸⁵ Pacelli odcestoval na mírovou misi do Berlína a rozhovorem s říšským kancléřem se snažil o zprostředkování dohody mezi válčícími státy. Základem pro mírové jednání navrhoval projevení snahy ústředních mocností k územním ústupkům a žádal o ukončení bojů.

Německo projevilo svou ochotu k mírovému jednání, ovšem Anglie vyjádřila Svatému stolci svůj odmítavý postoj. Zároveň dala Vatikánu na vědomí, že podpora Benedikta XV. v navrhovaném mírovém řešení je nežádoucí, neboť pozice centrálních mocností je ve značné výhodě.⁸⁶

S výkladem všeobecných zásad mírového uspořádání se papež nespokojil, a vypracoval další mírové provolání, které 1. srpna 1917 adresoval hlavám všech válčících národů. V nótě přišel s konkrétními návrhy k zahájení mírových jednání, zdůraznil nutnost zastavení krveprolévání a žádal o nastolení spravedlivého a trvalého míru.⁸⁷

K žádosti o ukončení zápasu Velké války dodává: „Vyslyšte prosbu naši, poslechněte otcovského napomenutí, jež vám dávám jménem Božského Vykupitele a knížete míru, a pomněte nadmíru těžké zodpovědnosti své před Bohem a lidmi! Na vašich rozhodnutích závisí mír i radost nesčetných rodin, život tisíců mladých mužů, slovem: štěstí národů, jehož podporování jest vaší přísnou a nejvyšší povinností.“⁸⁸

---

85. FRÖHLICH, s.208

86. Tamtéž

87. GELMI, s.262

88. KAŠPAR, Karel. *Časové úvahy: Skutky a nikoli pouhá slova papeže míru Benedikta XV.* Hradec Králové: Tiskové družstvo, svazek 277, 1922., s.62

Papežův nový mírový plán obsahoval sedm bodů k ukončení světové války:

1. *Odzbrojení* nebo vzájemnému zmenšení zbrojení podle přesných pravidel se zachováním vojenské síly, jež je nezbytně nutná k udržování veřejného pořádku
2. *Rozhodčí soudy*, jež by plnily mírotvornou funkci a řešily tak vzniklé spory mezi národy podle právních norem, nikoli zápasem se zbraněmi
3. *Svoboda moří*, jež tvoří společnou komunikační cestu mezi národy, a tudíž musí být přirozeným a nezávislým dopravním prostředkem pokroku a blahobytu
4. *Oboustranná rezignace na uplatnění válečných škod*, které by byly plně hrazeny z prostředků získaných ze snížení válečného zbrojení
5. *Spravedlivá náhrada*, projednání územních podmínek s ohledem na podmínky, které byly platné před rokem 1914
6. *Vzájemné vrácení všech okupovaných území*, se splněním záruky, že bude vyklizena současně s politickými, vojenskými i hospodářskými stanovami okupující velmocí.
7. *Sporné územní otázky*, jež musí být řešeny ve smířlivém a spravedlivém duchu a v souladu s přáním národů k dosažení všeobecného blaha celé lidské společnosti.⁸⁹

Mírovou výzvu Benedikta XV. všechny válčící mocnosti přijaly chladně. Itálie, Rusko a Francie na ni neodpověděly, Rakousko-Uhersko dalo na vědomí, že na svých ústupcích v Itálii nehodlá nic měnit a Německo zdvořile odpovědělo neochotou mírové návrhy akceptovat a zamítlo je. Anglie vyjádřila souhlas s požadavky, ovšem pouze za předpokladu, že bude vyřešena otázka budoucnosti Belgie.⁹⁰

Vyhlídky na papežský mírový program se rozplynuly, k usmíření mezi národy nedošlo. V neúspěchu papežovy mírové dohody sehrál významnou roli i fakt, že válčící státy sice chtěly mír, ale s podmínkami, které byly nepřijatelné pro druhou stranu. Daly přednost válečnému pokračování a šanci k získání výhodnější postavení pro jednání, byť za cenu lidských ztrát na bojišti.⁹¹

---

89. KAŠPAR, s.63-64

90. HALAS, s.305

91. FRÖHLICH, s.209

4.4. Svatý stolec a bolševismus v Rusku

Válečná mobilizace také negativně ovlivnila ruské obyvatelstvo. V důsledku světové války Rusko vyčerpalo více zdrojů a nebylo schopno držet krok s požadavky válečné ekonomiky. Zastavil se přísun surovin, materiálu, chyběly pracovní síly.⁹² V zemi zavládl politický chaos. Docházelo k demonstracím proti hladu a válce, které nakonec vedly ke svržení carského režimu. Uprostřed bojů první světové války tak došlo v Rusku k politickému převratu, který vyvrcholil 7. listopadu 1917 Velkou říjnovou socialistickou revolucí.⁹³ Státní moc převzali bolševici v čele s V.I. Leninem.⁹⁴

Vatikán proletářskou revoluci v Rusku přijal se smíšenými pocity. I když na jedné straně Svatý stolec počítal s tím, že s pádem carismu se v Rusku oslabí pozice pravoslavného křesťanství s vládou, což by katolické církvi umožnilo rozšířit svůj vliv i na toto území, na druhé straně se ve Vatikánu obávali, že vítězství Velkého října postupem času dosáhne radikálnějšího charakteru a revoluční události v Rusku podnítí k činnosti další národy. To by mohlo katolické církvi způsobit stejnou nebo daleko větší újmu, než byla svého času francouzská revoluce.⁹⁵

Benedikt XV. vycítil možnost, jež by vedla ke zlepšení postavení katolické církve v Rusku, a snažil se proto z této situace vytěžit maximální výhody. Byly to právě revoluční politické události, které papeže podnítily k vytvoření zvláštní kongregace, zabývající se záležitostmi východních církví, jejíž hlavní činností bylo přesvědčit všechny katolické církve na Blízkém východě, na Balkáně, v Africe, ale také ruskou pravoslavnou církev, aby se podřídily katolicismu. Vhodné adepty k této práci připravovala papežem zřízená organizace, která měla zvláštní povolení přijímat i stoupence pravoslavné víry.⁹⁶

---

92. STEINBACH, Günther. *Osudové dny Evropy: Deset událostí, které formovaly kontinent*. Praha: Brána, 2003. ISBN 80-7243-187-0, s.111

93. Přebrot proběhl 25. října 1917, v pravoslavném Rusku byl stále platný juliánský kalendář, pozn.autorky

94. RICHTER, Karel., CÍLEK, Roman., BÍLEK, Jiří. *Dravé cesty k moci: Převraty, které měnily svět: Rusko ve spárech revolucí*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-470-3, s.238

95. LOZINSKIJ, s.292

96. Tamtéž

Svatý stolec se snažil do Ruska proniknout mnoha cestami. Benedikt XV. měl v úmyslu vyslat do země co nejvíce kněží, aby tam připravili půdu pro další plány Vatikánu, čímž bylo nejen šíření katolické víry, ale i snaha zabránit expanzi bolševismu mimo Rusko. Nejprve začal papež se svou aktivní politikou v pobaltských národech. Prostřednictvím svých zástupců navázal diplomatické styky s Lotyšskem, Litvou či Estonskem, jiní katoličtí kněží působili ve Finsku.⁹⁷

Nastolený komunistický režim v Rusku však brzy ukázal, že nebude různým formám náboženství příznivě nakloněn. Na tomto území přetrvávala církev pravoslavná, která byla úzce spojena se starým carským pořádkem. I když nebylo pravoslaví v Rusku nikdy zcela svéprávné, bolševická revoluce a nový režim následně způsobily těžké pronásledování této církve i jejích představitelů.⁹⁸ Noví mocipáni začali vydávat různé dekrety, prohlášení a zákony, které měly limitovat či plně zamezit působení pravoslavné církve. Komunisté zrušili řadu kostelů a klášterů, zakázali výuku náboženství na školách a pravoslavnou církev zbavili majetku i moci.⁹⁹

Po politických bouřích mělo Rusko podobný postoj i ke katolické církvi. Kromě cíle změnit společenský i ekonomický systém země vyhlásili bolševici nelítostnou válku obzvlášť proti katolické církvi. Noví zákonodárci se snažili zabránit hlubšímu pronikání katolictví mezi ruský lid. Vatikán se snažil do Ruska vyslat misi, která měla v rozsáhlých oblastech země poskytnout pomoc hladovějícímu obyvatelstvu, jež bylo vyčerpáno po dlouhých letech válečných bojů. Tamní vláda sice misi přijala, ale pouze z obavy, že by se v případě odmítnutí pomoci vyostřily vztahy mezi Ruskem a katolickou církvi.¹⁰⁰

Protináboženský postoj bolševického režimu nepřiměl katolickou ani pravoslavnou církev k tomu, aby se pevněji semkla. Mezi církevními hierarchy přetrvávalo napětí z minulých dob a rozdílné názory na to, jakým způsobem lze čelit tlakům zvenčí.¹⁰¹

---

97. LOZINSKIJ, s.293

98. ŠOLTĚSZ, Štěpán. *Dějiny křesťanské církve*. Praha: Kalich, 1990. ISBN 80-7017-204-5, s.137

99. KUBÁLEK, D., MÜLLEROVÁ, H. *Kronika křesťanství.*, s.386

100. LOZINSKIJ, s.293

101. Tamtéž, s.387

4.5. Mírová ofenzíva

Evropský politický zápas, který byl veden vojenskou formou, skončil dne 11. listopadu 1918, kdy zástupci bojujících stran podepsali příměří. První světová válka skončila vítězstvím národů Dohody a porážkou Německa. Zastavení palby mezi centrálními mocnostmi byl sice první, ne však jediný mírový krok.¹⁰² Nepřátelské akce probíhaly do té doby, než diplomaté dokončili mírové podmínky. Ty byly sestavené vítěznými státy Dohody, a předloženy Německu.¹⁰³

Mírová konference s poraženými zeměmi začala ve Francii, na zámku ve Versailles. Základem diplomatických rozhovorů s Německem se staly podmínky amerického prezidenta Woodrowa Wilsona, který se o mírové jednání snažil poté, co USA vstoupilo do války na straně mocností Dohody v roce 1917.¹⁰⁴ Předpokládá se, že Wilsonův čtrnáctibodový mírový návrh vychází ze sedmibodového mírového plánu Benedikta XV. Výzva amerického prezidenta totiž obsahuje některé podmínky, které papež již dříve uvedl ve svém mírovém programu.

Kapitulace Německa byla korunována podpisem Versailleské mírové smlouvy. Příměří bylo odrazem rozhodnutí Dohody, ve které bylo poražené Německo označeno jako hlavní a jediný viník světového konfliktu a muselo převzít zodpovědnost za vzniklé škody. Mimo územních ústupků bylo Německo donuceno splácet válečné náhrady, takzvané reparace a eliminovat válečný materiál.¹⁰⁵

Podmínky mírové nóty byly pro poražený národ kruté, což se později nesporně odrazilo v dalším vývoji německé politiky. Přesto je nutné zmínit, že Německo svým závazkům určeným Versailleskou smlouvou dostalo a v roce 2010 uhradilo poslední splátku.¹⁰⁶

---

102. GILBERT, Martin. *Dějiny dvacátého století 1900 - 1933*. Praha: Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-401-7, s.362

103. WINTER, J.M. *První světová válka*. Praha: Mladá Fronta, 1995. ISBN 80-204-0520-8, s.203

104. PACNER, Karel. *Osudová třináctka: Státníci, diktátoři a zločinci, kteří formovali 20.století*. Praha: BRÁNA, 2012. ISBN 978-80-7243-578-4, s. 43

105. BLÁHOVÁ, M., PEŠEK, J. MÍŠKOVÁ, A., s.240

106. První světová válka definitivně končí.[online]. [Cit.2014-02-25] Dostupné z WWW:

http://zpravy.idnes.cz/prvni-svetova-valka-definitivne-konci-nemecko-splati-posledni-reparace-1ap-/zahranicni.aspx?c=A100930_134825_zahranicni_aha.

4.6. Činnost papeže v nové Evropě

Po nastolení míru v Evropě dochází k zásadním územním změnám, a to ve jménu národnostního principu. Rozpadá se Rakousko-Uherská říše, Německo je mírovými smlouvami zbaveno mnoha území, národnostní otázka je vyřešena vznikem nových územních uspořádání. Vlastní stát zakládají Poláci, Češi, Slováci či Jihoslované.¹⁰⁷

Velká válka bezpochyby produkovala nový kulturní i politický svět v Evropě, ale zanechala po sobě ohromnou zkázu. V jejím důsledku se změnily veškeré hodnoty národů Evropy. Traumatizující zážitky z tohoto konfliktu ovlivnily změnu myšlení celé společnosti, a to nejen v rovině politické, ale i náboženské. „Je pozoruhodné, že katolictví přestalo válku lépe než protestantismus. Na nejvyšší úrovni to- ve Francii, Německu a Itálii- bylo považováno za částečné usmíření církve a státu.“¹⁰⁸

Již v průběhu války Benedikt XV. kritizoval novou formu útoků v zákopech a hlavně aplikaci nového válečného materiálu, převážně bombové útoky, používání chemických zbraní a bojového plynu.¹⁰⁹ Katolická církev se v prvních poválečných letech zhostila nové role obhájce člověka a lidství, přičemž se snažila vystupovat jako ochránce vlastních věřících. Starala se o válečné veterány a poskytla pomoc rodinám, které na vlastní kůži pocítily válečnou hrůzu.

Církev po ukončení válečných bojů nepatřila ani k vítězům, ani k poraženým. Benedikt XV. sice dodržel své politické závazky vůči Itálii a respektoval rozhodnutí vítězných stran, které si nepřály účast církevních představitelů na mezinárodních mírových jednáních, to mu však nebránilo nalézt jinou možnost, jak by se Svatý stolec mohl mírových misí zúčastnit. O přípuštění k rozhovorům se tedy snažil neoficiální cestou, a sice vysláním vatikánské delegace pro mimořádné církevní záležitosti. Papežovou snahou bylo pokusit se začlenit Vatikán do jednání o poválečném uspořádání Evropy.¹¹⁰

---

107. CARBONELL, s.261

108. VINEN, Richard. *Dějiny Evropy: Evropa dvacátého století*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-735-1, s.84

109. ROUZEAU, Stéphane Audoin. *Velké bitvy historie*. Praha: Deus, 2007. ISBN 978-80-87087-09-1, s.206

110. HALAS, s.305

Benedikt XV. Versailleskou smlouvu a z ní vytvořenou Společnost národů nechtěl akceptovat, což bylo zřejmě způsobeno papežovými sympatiemi k Německu ve válečném období. Přesto se mu do části Versailleské smlouvy, jež byla věnována bývalým německým územím, podařilo včlenit kapitolu o výslovném uznání nadnárodní role Vatikánu v misiích.¹¹¹

Vatikán se po válce snažil o udržení dobrých poměrů s jednotlivými státy. Úspěšná byla obnova vztahů mezi Vatikánem a Francií s opětovným zřízením velvyslanectví, nebo navázáním diplomatických styků s Anglií. Benedikt XV. se také podílel na úpravě vztahů s Německem, dosáhl zřízení nunciatury v Berlíně a dosavadní německé vyslanectví u Svaté stolice bylo povýšeno na velvyslanectví.¹¹²

Papež po válce dosáhl i zlepšení vztahů mezi Vatikánem a Itálií. Mezi jeho vstřícné kroky patřila i možnost v apoštolském paláci přijímat hlavy katolických států, které přijížděli na oficiální návštěvu italského krále. Svatý stolec již od těchto vyslanců nepožadoval gesto vyjadřující hořkost nad zabráním církevního státu.¹¹³ Benedikt XV. také dal katolíkům svůj souhlas s aktivní účastí v politickém životě. Dovolil sicilskému knězi Luigi Sturzovi, aby založil Italskou katolickou lidovou stranu. Ta v prvních volbách dosáhla pozoruhodných výsledků a umožnila tak zapojení více katolíků do veřejného života.¹¹⁴

Za pontifikátu Benedikta XV. bylo nejdůležitější událostí uvnitř církve vydání nového *Kodexu kanonického práva* z roku 1917, jenž vstoupil v platnost o rok později v květnu 1918. Papež tak dokončil nový zákoník, s jehož prací v rámci reorganizace církevní správy iniciativně začal již Benediktův předchůdce Pius X. Církev tak měla moderní zákoník, který svým obsahem značně omezoval práva státních představitelů a prosazoval vůli hlav Vatikánu, například stanovením, že papež může svobodně jmenovat biskupy.¹¹⁵

---

111. HALAS, s.305

112. GELMI, s.263

113. HALAS, s.306

114. GELMI, s.263

115. FRÖHLICH, s.213

Je třeba zmínit, že ve vnitřní politice se u papeže projevovala snaha kolísat mezi dvěma naprosto odlišnými věcmi. Příkladem je na jedné straně schválení nejvyššího zákona pro věřící a duchovenstvo, ve kterém odsuzuje náboženskou snášenlivost a jehož trestem za každé porušení jsou posmrtná muka a na straně druhé se varoval exkomunikací a klateb tím, že zrušil tajnou policii kurie, založenou Piem X., a ukončil tak pronásledování modernistů.¹¹⁶

Na sklonku svého pontifikátu se Benedikt XV. pokusil s novými mocnostmi uspořádat nové církevní vztahy. Vhodnými řešeními se zdály být konkordáty, jež papež navrhl, a které měli církevní záležitosti vhodně upravit. Následovala tak řada ujednání s novými státy Polskem, Bavorskem, Lotyšskem nebo Litvou, dále byly uzavřeny dohody s Francií či Portugalskem.¹¹⁷

„Při jednáních šlo církvi především o zajištění svobody náboženské činnosti, výchovu vlastního dorostu v katolických školách a svobodné obsazování biskupských stolců, vládám bylo zajištěno jen právo uplatnit politické námítky proti navrženému biskupovi.“¹¹⁸ Církvi šel na ruku zájem státu tím, že si přál nezasahování církve do politiky s příslibem, že bude bráněno jakékoliv politické angažovanosti ze strany zástupců církve.

Vatikán se tak zcela uzavřel do své zvláštní nepolitické existence, která byla navíc podporována tím, že byli duchovní zbaveni branné povinnosti. Mocenské diktatury nespátkovaly reálné nebezpečí jakékoliv překážky pramenící z této pozice církve.¹¹⁹

Další poválečné aktivity papeže přerušilo nachlazení a následný zápal plic, kterému dne 22. ledna 1922 podlehl. Jeho nečekaná smrt stejně jako jeho osmiletý pontifikát u mezinárodní veřejnosti nevyvolal žádný zvláštní zájem. Přesto se dá říci, že Benedikt XV. svým věcným a moudrým přístupem v době válečných hrůz obstál a povzněl prestiž katolické církve v celosvětovém měřítku.¹²⁰

---

116. LOZINSKIJ, s.293

117. FRÖHLICH, s.219

118. Tamtéž

119. Tamtéž

120. GELMI, s.263

5. Poválečné období

Nový papež přišel do doby, kdy se Evropa dostávala z poválečné krize. V důsledku války stála katolická církev před situací, se kterou dosud neměla žádnou zkušenost. Po globálním rozvratu neexistovala v Evropě žádná velmoc, jež by měla výrazně křesťanský pohled na věc.¹²¹ Nové nástupnické státy, jenž po rozpadu ruského, německého a rakouského impéria vznikly, vytvořily nové poměry. Dvacátá léta s sebou přinesla nástup agresivně proticírkevních ideologií komunismu a nacismu a předválečná Evropa se tak stala minulostí. Katolické náboženství tváří v tvář čelilo konfrontacím s moderními totalitními státy.¹²²

5.1. Pius XI.

Po smrti Benedikta XV. proběhla volba nového papeže. Konkláve zvolilo ve čtrnáctém hlasování dne 6. února 1922 představitele apoštolského stolce kardinála Achille Ambrosia Rattiho, který přijal jméno Pius XI.

Nový papež spatřil světlo světa 31. května 1857 v Desiu u Milána. V roce 1879 byl vysvěcen na kněze, vystudoval papežskou Gregoriánskou univerzitu a navštěvoval Lombardský seminář v Římě. Působil v Ambrosiánské knihovně v Miláně, kde se roku 1907 stal jejím ředitelem. Svou prací na sebe upozornil Pia X., jenž ho povolal do Vatikánské knihovny a zde se poté stal prefektem.¹²³

Achille Ratti krátce vykonával diplomatickou činnost ve funkci nuncia v Polsku a v nově vzniklých pobaltských státech Lotyšsku, Litvě a Estonsku. V červnu 1921 byl Benediktem XV. jmenován nejprve milánským arcibiskupem, později kardinálem.¹²⁴

---

121. COLOUMBE, A. Charles. *Náměstkové Kristovi: Životopisy papežů*. Praha: BB/art, 2004. ISBN 80-7341-374-4, s.440

122. Na straně demokracie, lidských a občanských práv a svobod. [online].[Cit.2014-03-06]. Dostupné z WWW:

http://www.christnet.cz/clanky/5202/na_cestě_ke_smireni.url.

123. GELMI, s.264

124. Tamtéž

Nový papež postoj katolické církve ke společenským a politickým poměrům publikoval ve své vstupní encyklice *Ubi Arcano: Pax Christi in regno Christi!* (Kristův mír v království Kristově!). Pius XI. se v ní zabývá první světovou válkou a jejími důsledky. Tvrdí, že světové napětí je způsobeno skutečností, že Bůh byl vykázan z veřejných záležitostí, jakými jsou manželství a vzdělávání a hrozba konfliktu bude trvat, pokud společnost nezačne sdílet Kristův mír.¹²⁵

Papež v encyklice rovněž negativně hodnotí demokratickou strukturu národů, domnívá se, že špatnou souhrou zákonů, díky jimž převládá suverenita a svoboda v demokratických státech, jsou hlavní příčinou způsobující veškerý chaos. Prostředky, které mají společnost dvacátého století vyléčit, spatřuje Pius XI. v respektování Božích zákonů a řešení problémů navrhuje skrze učení katolické církve.¹²⁶

Činorodý papež se také snažil o zlepšení vztahů mezi Itálií a Vatikánem. V Itálii vládl fašistický vůdce Benito Mussolini, se kterým Pius XI. sympatizoval. Fašistická ideologie, jež se vyznačovala třídní spoluprací, antikomunismem či pohrdání demokracií, se papežovi zdála být společná se sociálně politickým učením katolické církve. Dosažením smíru s Itálií chtěl zároveň získat spojence v boji proti bolševismu. Pius XI. byl přesvědčen, že předáním politického vedení v Itálii Mussolinimu se mu podaří dosáhnout smíru mezi Itálií a Vatikánem.¹²⁷

Mussolini se snažil s Piem XI. udržovat dobré vztahy, uvědomoval si, že katolická církev má v Itálii velkou moc, kterou je lépe využít než si ji zneprátnit. Jeho hlavním cílem tak bylo prostřednictvím představitelů katolické církve získat potřebnou podporu katolické lidové strany v parlamentě. Členové strany však měli spíše protifašistické smýšlení, strana přešla do opozice vůči fašistům a k posílení Mussoliniho mocenského postavení tudíž nedošlo.¹²⁸

---

125. Encyklika *Ubi Arcano* [online].[Cit. 2014-03-08]. Dostupné z WWW: http://www.vatican.va/holy_father/pius_xi/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_23121922_ubi-arcano-dei-consilio_en.html.

126. Tamtéž

127. LOZINSKIJ, s.293

128. Tamtéž

Významným činem pontifikátu Pia XI. bylo vyřešení „římské otázky“. Církev nepolevovala ve snahách o právní zajištění svého postavení a po několikaletých rozhovorech mezi zástupci církve a italským diktátorem Mussolinim došlo dne 11. února 1929 k podpisu Lateránských dohod mezi Vatikánem a Itálií a zároveň byl mezi nimi uzavřen konkordát. Smlouvy podepsali zplnomocnění zástupci obou stran, kardinál Gaspari zastupoval papeže, Mussolini italského krále.¹²⁹

Uzavřením Lateránských smluv se na politické mapě světa objevil nový stát a město Vatikán, s rozlohou pouhých 44 hektarů. Byla vypracována specifická ústava státu ve státě a katolicismus byl uznán za státní náboženství, čímž se vláda zavázala finančně podílet na správě Svaté stolice. Mussolini také souhlasil s poměrně vysokým finančním vypořádáním jako kompenzací za materiální škodu, jež byla v minulosti Vatikánu způsobena.¹³⁰

Finanční dohoda také přiznávala Svatému stolci pravidelný příjem formou rent, další příjmy měla církev z výnosů z nemovitého a kapitálového jmění, z propůjčování řádů či z příležitostných darů. Díky těmto obnosům církev hospodářsky zesílila. Podle smlouvy měl Vatikán na základě vlastního uvážení také právo disponovat s italskými duchovními, byla zavedena výuka náboženství na školách či úprava zákonů o manželství a to vše v souladu s katolickým učením.¹³¹

Legislativní změny a obnovení světské moci Vatikán přijal kladně. Katolická církev získala poprvé ve své historii pevnou právní základnu. I když sám Pius XI. tuto změnu vnímal jako osvobození z dobrovolného vězení, existenci tak malého vatikánského státu chápal pouze jako milost Itálie seslanou církví.¹³² V této souvislosti se také vyjádřil: „Náměstku Božímu se nezachtělo země. Přál si jen nezbytně nutné teritorium, bez něhož nemůže existovat právní suverenita, právě onen kousíček těla, který je nutný, aby se v něm udržela duše.“¹³³

---

129. FRÖHLICH, s.220

130. LOZINSKIJ, s.294

131. COLOUMBE, s.445

132. HALAS, s.308

133. GELMI, s.265

Za dobu trvání pontifikátu Pia XI. bylo uzavřeno historicky největší množství konkordátů či jiných dohod s různými vládami. Církevních záležitostí upravoval i konkordát mezi Vatikánem a Německem, který byl uzavřen dne 20. července 1933 v Římě.¹³⁴ V té době se v Německu dostala k moci nacistická strana vyznačující se silným extremismem a antisemitismem a o jejíž propagandu se zasloužil její vůdce Adolf Hitler.¹³⁵ Vznik a nástup nacistické ideologie k moci způsobila i skutečnost, že německé obyvatelstvo pod tíhou porážky a v období světové hospodářské krize ochotně naslouchalo hlasu mimořádně nadaného demagoga, jenž jim ve svých veřejných prohlášeních sliboval vysvobození z jejich bídy.¹³⁶

„Nacistický režim tím katolické církvi stvrdil práva a svobody, podmínil je ale ústupky, znamenající konec politického katolicismu a katolického dělnického hnutí v Německu. Nacistům přinesla tato dohoda propagandistický úspěch.“¹³⁷ Již v průběhu prvního roku od uzavření společného paktu se ukázalo, že Hitler nehodlá vzájemné vztahy určené konkordátem respektovat a smlouvu s církví uzavřel pouze z taktických důvodů, přičemž využil zakořeněného strachu Vatikánu z ateistického komunismu.¹³⁸

Následné skutky nacistů byly v přímém rozporu s jejich sliby. Pozice církve byla značně oslabena, moc nacistů sílila a proti církvi bylo zahájeno represivní opatření. Zavíraly se kláštery, křesťanské spolky byly zakázány, později bylo odstraněno náboženství ze škol a byla nařízena cenzura křesťanského listu.¹³⁹

V Evropě narůstal odpor proti teroristické politice fašistických vlád a svět stál na prahu druhé světové války. Papež Pius XI. byl zármutku nad dalším konfliktem ušetřen, krátce před vypuknutím války zemřel na srdeční selhání.¹⁴⁰

---

134. KUBÁLEK, D., MÜLLEROVÁ, H., s.398

135. REES, Laurence. *Nacisté: Dějiny varují*. Praha: Mladá Fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1676-6, s.18

136. JÄCKEL, Eberhard. *Německé století: Historická bilance*. Praha: Argo, ISBN 80-7203-617-3, s.57

137. KUBÁLEK, D., MÜLLEROVÁ, H., s.398

138. STÜRMEER, Michael. *Německo 20. století*. Praha: Svojtka a Co., ISBN 80-7237-376-5, s.82

139. KUBÁLEK, D., MÜLLEROVÁ, H., s.398

140. COLOUMBE, s.446

6. Závěr

První světová válka je jednou z nejtragičtějších událostí dvacátého století. Z bakalářské práce je patrné, že postavení katolické církve v období, kdy byla nucena čelit novodobým společenským podmínkám, nebylo jednoduché. Na začátku dvacátého století a převážně v průběhu prvního světového konfliktu již katolická církev neměla téměř žádnou politickou moc. Svět ji chápal spíše jako symbol morální autority.

Oslabující mocenskou pozici se Vatikán snažil zmírnit pomocí různých smluv a uzavíráním konkordátů, jejichž prostřednictvím by se utvářely vzájemné vztahy mezi křesťanským náboženstvím a mocenskými státy. Jinou snahu, jež by vedla ke stabilizaci církve a jejího celkového postavení ve světě, Vatikán projevil ochotou v respektování řady kompromisů vůči válečným mocnostem.

Hlavní představitelé církve na začátku dvacátého století měli po celé období svého pontifikátu nelehké postavení. Každý z papežů v době svého působení na svatopetrském stolci bojoval za zklidnění napjaté situace, která v Evropě a později i na celém světě panovala.

Před vypuknutím válečného běsnění seděl na apoštolském stolci papež Pius X. a přestože svět v průběhu jeho pontifikátu ještě neočekával žádný válečný konflikt, byl papež postaven před řešení různých církevních záležitostí, které se týkaly především celkové obnovy církve. K zásadním krokům ho přiměla složitá politická situace panující v Evropě i její vliv na společnost.

Napjaté vztahy mezi mocenskými státy a křesťanstvím v předválečném období se papež snažil zmírnit uzavíráním konkordátů a různých dohod, aby upevnil postavení katolické církve v Evropě.

Nelehký úkol čekal i nástupce Pia X. papeže Benedikta XV., jehož pontifikát začal téměř současně s první světovou válkou. Evropskému politickému tlaku, který nakonec vyvrcholil válečným konfliktem, katolická církev nedokázala zabránit. Novému papeži tak nezbývalo nic jiného, než se alespoň pokusit o udržování duchovní pomoci všem věřícím, kteří v křesťanském náboženství spatřovali zdroj útěchy a spásy, a to hlavně v prvních válečných letech. Benedikt XV. se zároveň snažil poskytnout veřejnosti naději na brzké ukončení válečného běsnění.

O světový mír se Benedikt XV. snažil prostřednictvím vydání sestaveného sedmibodového mírového plánu, čímž si sliboval alespoň snahu o mírová vyjednávání, když ne přímo zastavení bojů. Veškeré papežovy mírové snahy však nebyly korunovány úspěchem. Znesvářené státy mírovou dohodu nepřijaly, považovaly ji za výhodnější pro druhou stranu. Přesto jeho mírová nota byla později využita jako základ mírových jednání. Tu předložil prezident Spojených států amerických Woodrow Wilson ve své mírové sestavě ve čtrnácti bodech, a které nakonec vedly k ukončení světové války.

Po neúspěšných mírových snahách papež svou iniciativu zaměřil alespoň na zmírnění následků, které bezprostředně vznikaly v průběhu války, například formou humanitární i duchovní pomoci přímým i nepřímým účastníkům válečných zásahů.

Benedikt XV. se také horlivě snažil o proniknutí katolické církve do Ruska, a to obzvláště v období politické nestability v této zemi, což se mu v konečném důsledku nepodařilo.

První světová válka celému lidstvu přinesla velké utrpení. Nejenže způsobila dosud nevídané množství lidských obětí, jejichž počet sahá do několika milionů, ale také doživotní trauma přeživších. Celý svět se z prožitého šoku, který konflikt přinesl, dlouho vzpamatoval.

V poválečném období se hlavou katolické církve stal papež Pius XI. Stejně jako jeho předchůdci i on zvolil cestu smírné politiky. Jeho první kroky mířily k vyřešení vztahů katolické církve s Itálií.

Za jeho pontifikátu vzniklo nejvíce konkordátů a smluv zajišťujících úpravu vztahů mezi církví a velmocemi. Za nejvýznamnější dohodu se bezpochyby stalo vyřešení římské otázky, kdy katolická církev poprvé ve své historii dosáhla právního zajištění svého postavení.

Pius XI. také uzavřel důležitý konkordát s nacistickým Německem. V tomto období nikdo netušil, že nacistická vláda smlouvu s morální autoritou hodlá využít k upevnění své pozice ve světě. Katolická církev vzápětí musela čelit problémům pramenících z porušování konkordátu ze strany Německa i situacím, jež neodvratně směřovaly k dalšímu válečnému konfliktu.

7. Seznam literatury

7.1. Knižní zdroje

BĚLINA, P., KUČERA P. J., FIDLER, J.. *Dějiny evropské civilizace II*. Praha: Paseka, 1995. ISBN 80-7185-011-X

BĚLINA, P., RAK, J., POKORNÝ, J. *Dějiny zemí koruny české II*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7485-606-1

BLÁHOVÁ, M., PEŠEK, J. MÍŠKOVÁ, A. *Dějiny Německa: Dějiny států*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-125-5

CARBONELL, Charles-Olivier. *Evropské dějiny Evropy*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0410-8

CLAUSS, Manfred. *Konstantin Veliký*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-734-0

COLOUMBE, A. Charles. *Náměstkové Kristovi: Životopisy papežů*. Praha: BB/art, 2004. ISBN 80-7341-374-4

DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Teorie a dějiny náboženství*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-43-0

FRANKIEKOVÁ, Sizer, Sandra. *Křesťanství: Cesta spásy*. Praha: Prostor, 1996. ISBN 80-85190-46-X

FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-082-3

FRÖHLICH, Roland. *Dva tisíce let dějin církve*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-268-3

GELMI, Josef. *Papežové: od svatého Petra po Jana Pavla II*. Praha: Mladá fronta, 1989. ISBN 80-204-0457-0

GILBERT, Martin. *Dějiny dvacátého století 1900 - 1933*. Praha: Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-401-7

HALAS, František X. *Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-034-9

HOGUE, John. *Poslední papež: úpadek a pád římskokatolické církve: proroctví svatého Malachiáše týkající se nového milénia*. Praha: Volvox Globator, 1998. ISBN 80-7207-421-0

HLAVAČKA, M., PEČENKA, M. *Trojspolek: Německá, rakousko-uherská a italská zahraniční politika před první světovou válkou*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-86-9

JÄCKEL, Eberhard. *Německé století: Historická bilance*. Praha: Argo, ISBN 80-7203-617-3

JODL, Miroslav. *Proměny křesťanství*. Praha: Akropolis, 2005. ISBN 80-7304-065-4

JOHNSON, Paul. *Dějiny křesťanství*. Brno: CDK, 1999. ISBN 80-85959-41-0

KAŠPAR, Karel. *Časové úvahy: Skutky a nikoli pouhá slova papeže míru Benedikta XV*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, svazek 277, 1922.

KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-635-7

KUBÁLEK, D., MÜLLEROVÁ, H.. *Kronika křesťanství*. Praha: Fortuna Print, 1998. ISBN 80-86144-23-2

KÜNG, Hans. *Malé dějiny katolické církve*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-770-7

LIŠKA, Vladimír. *Po stopách římských tyranů*. Olomouc: Fontána, 2001. ISBN 80-86179-66-4

LANNING, Lee Michael, ROSENBURGH, Bob. *Sto bitev*. Praha: DEUS, 2004. ISBN 80-86215-64-4

LOZINSKIJ, S. G. *Dějiny papežství*. Praha: Horizont, 1989. ISBN 80-7012-000-2

MARTÍNEK, Miloslav. *Krvavá cesta k Sarajevu*. Praha: EPOCHA, 2009. ISBN 978-80-7425-008-8

MENCL, HÁJEK, OTÁHAL, KADLECOVÁ. *Křížovatky 20. století: světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách*. Praha: Naše vojsko, 1990. ISBN 80-206-0180-5

PACNER, Karel. *Osudová třináctka: Státníci, diktátoři a zločinci, kteří formovali 20.století*. Praha: BRÁNA, 2012. ISBN 978-80-7243-578-4

PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-365-6

REES, Laurence. *Nacisté: Dějiny varují*. Praha: Mladá Fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1676-6

RICHTER, Karel.,CÍLEK, Roman., BÍLEK, Jiří. *Dravé cesty k moci: Převraty, které měnily svět : Rusko ve spárech revolucí*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-470-3

- ROSA de, Peter. *Temné papežství*. Praha: ETC Publishing, 1997. ISBN 80-86006-0
- ROUZEAU, Stéphane Audoin. *Velké bitvy historie*. Praha: Deus, 2007. ISBN 978-80-87087-09-1
- SKED, Alan. *Úpadek a pád habsburské říše*. Praha: PANEVROPA Praha, 1995. ISBN 80-85846-00-4
- ŠOLTÉSZ, Štěpán. *Dějiny křesťanské církve*. Praha: Kalich, 1990. ISBN 80-7017-204-5
- STEINBACH, Günther. *Osudové dny Evropy: Deset událostí, které formovaly kontinent*. Praha: Brána, 2003. ISBN 80-7243-187-0
- STÜRMER, Michael. *Německo 20. století*. Praha: Svojtka a Co., ISBN 80-7237-376-5
- VINEN, Richard. *Dějiny Evropy: Evropa dvacátého století*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-735-1
- VOLNÝ, Z., MENDEL, M. *Toulky minulostí světa 10*. Český Těšín: Via Facti, 2008. ISBN 978-80-904103-0-5
- WARNER, Philip. *První světová válka*. Ostrava: Oldag, 1997. ISBN 80-85954-28-1
- WILLMOTT, H. P. *První světová válka*. Praha: Universum, 2005. ISBN 80-242-1228-5
- WINTER, J.M. *První světová válka*. Praha: Mladá Fronta, 1995. ISBN 80-204-0520-8
- WOLOSLAŃSKI, Boguslav. *Kruté století*. Frýdek-Místek: ALPRESS, 1998. ISBN 80-7218-101-7

7.2. Internetové zdroje

Náboženství: *Pius X.* [online].[Cit.2014-01-25]. Dostupné z WWW:
http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/papezove/_zprava/pius-x--623051.

Konkordát [online].[Cit.2014-01-25]. Dostupné z WWW:
<http://www.apologet.cz/?q=articles/category/20-cirkev-a-politika/id/257-konkordat>.

Encyklika *Rerum novarum*[online]. [Cit.2014-01-20] Dostupné z WWW:
http://www.kebrle.cz/katdocs/soc_enc/RerumNovarum.htm.

Encyklika *Pascendi Dominici gregis* [online].[Cit.2014-01-22]. Dostupné z WWW:
http://www.kebrle.cz/katdocs/Pascendi_Dominici_gregis.htm.

Encyklika *Editae saepe* [online].[Cit. 2014-01-23]. Dostupné z WWW:
http://www.vatican.va/holy_father/pius_x/encyclicals/documents/hf_px_enc_26051910_editae-saepe_en.html.

Encyklika *Al beatissimi Apostolorum* [online]. [Cit. 2014-02-02] Dostupné z WWW:
http://www.vendee.cz/texty/ad_beatissimi_a.html.

První světová válka definitivně končí.[online]. [Cit.2014-02-25] Dostupné z WWW:
http://zpravy.idnes.cz/prvni-svetova-valka-definitivne-konci-nemecko-splati-posledni-reparace-1ap-/zahranicni.aspx?c=A100930_134825_zahranicni_aha.

Na straně demokracie, lidských a občanských práv a svobod. [online].[Cit.2014-03-06]. Dostupné z WWW:
http://www.christnet.cz/clanky/5202/na_cestě_ke_smireni.url.

Encyklika *Ubi Arcano* [online].[Cit. 2014-03-08]. Dostupné z WWW:
http://www.vatican.va/holy_father/pius_xi/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_23121922_ubi-arcano-dei-consilio_en.html.

8. Resumé

Tato bakalářská práce je rozdělena do čtyř částí. V první části je krátce přiblížen počátek a vývoj křesťanské církve do současnosti. Pozornost druhé části práce je věnována období před vypuknutím první světové války a zároveň mapuje politickou situaci v Evropě. V této kapitole je zmíněn i pontifikát papeže Pia X., jeho obavy z nástupu moderního myšlení v souvislosti s obavou o udržení jednoty církve, a na sklonku papežova pontifikátu i jeho strach z nastupujícího válečného běsnění. Následující část předkládané práce zmiňuje průběh první světové války a nástup nového představitele katolické církve papeže Benedikta XV. Tento papež se především snažil o nastolení míru, proto jsou v této kapitole zmiňovány hlavně jeho prosby žádající zastavení bojů a uzavření míru. Tato část bakalářské práce také zmiňuje pozornost papeže, kterou v prvních poválečných letech směřoval k uspořádání katolické církve s novými nastolenými podmínkami v Evropě. Na tuto kapitolu navazuje poslední, čtvrtá část bakalářské práce, ve které je uveden pontifikát papeže Pia XI. Důležité jsou jeho kroky k vytvoření určitých pravidel mezi katolickou církví a novými státy, jež vznikly po první světové válce, a to formou konkordátů. V závěru práce je nastíněn i strach nového papeže před nastupujícími politickými směry, které se svým úsilím propagují nový válečný konflikt, a jejichž cílem by kromě mocenského postavení ve světě bylo i potlačení veškerého náboženství.

Summary

This thesis is divided into four parts. In the first part, a beginning of Christian Church and its evolution is briefly brought near. Attention of the second part is focused on a period before The First World War and it also charts political situation in Europe. In this chapter the pontificate of Pope Pius X. is also mentioned, his worries about the entrance of modern thinking related with worries to maintain unity of the church and at the end of the pontificate also his fear of emerging war frenzy. Following part of this thesis mentions the process of The First World War and an entrance of a new representative of the Catholic Church, Pope Benedict XV. This Pope tried mostly to

establish peace, that's why there are mentioned mainly his pleas to stop the fights and make peace. This part of the thesis also mentions the attention of the Pope, which he focused on organizing the Catholic Church on the basis of new conditions in Europe, in the first post war years. This chapter is followed by the last, fourth part of this thesis, where the pontificate of Pope Pius XI. is stated. Important steps, which he made to create some particular rules between the Catholic Church and new states, which had originated after The First World War. At the end of this thesis, a fear of the new Pope is outlined, the fear of emerging political directions, which are boosting a new war conflict and whose aim, besides a position of power in the world, would be the suppression of all religion.

8. Přílohy

Papež Pius X.

Zdroj : <http://www.monarchista.cz/component/content/article/45-aktuality/441-sv-pius-x-antimodernisticka-prisaha>.

Papež Benedikt XV.

Zdroj : http://www.katopedia.cz/index.php?title=Benedikt_XV.

Papež Pius XI.

Zdroj : <http://radiovaticana.cz/clanek.php4?id=19569>.